

Шевченка (Сводь матеріалів для его биографии) Съ портретомъ / сотавилъ М. К. Чалый. Київ, 1882. 287 с.

4. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. Т. 1: Поезії, 1837 – 1847. Редколегія: Є. П. Кирилук (голова) та ін. Київ, 1989. 528 с.

5. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. Т. 2: Поезії, 1847 – 1861. Редколегія: Є. П. Кирилук (голова) та ін. Київ, 1989. 592 с.

REFERENCES

1. Maslou, A. (2006). *Motyvatsiya u lychnost* [Motivation and personality]. Saint Petersburg, 352 p. [in Russian].

2. Piren, M. I. (2016). *Yevropeyski tsinnosti* –

determinanty zmin v suchasniy Ukraini: navch. posibnyk-praktykum [European values – determinants of change in modern Ukraine: teach. practice manual]. Chernivtsi, 256 p. [in Ukrainian].

3. Chalyy, M. K. (1882). *Zhizn i proizvedeniya Tarasa Shevchenka* [Life and works by Taras Shevchenko]. Kyiv, 287 p. [in Ukrainian].

4. Shevchenko, T. H. (1989). *Povne zibrannia tvoriv: Vol. 1: Poezii* [Full Collection of Works: In 12 vol. Vol. 1: Poetry]. Kyiv, 528 p. [in Ukrainian].

5. Shevchenko, T. H. (1989). *Povne zibrannia tvoriv: Vol. 2: Poezii* [Full Collection of Works: In 12 vol. Vol. 2: Poetry]. Kyiv, 592 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.03.2019

УДК 373.3.017

DOI:

Олена Квас, доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
Іванна Земан, магістр математики
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Стаття присвячена розгляду музейної педагогіки як важливого інструменту розширення освітнього простору. Вітчизняна музейна педагогіка активно шукає нові форми організації навчальної діяльності. Одним з важливих завдань наближення музейної педагогіки до навчальної практики є визначення й апробація принципів, методів, прийомів роботи музеїв з учнями та студентами. Все більша низка музеїв адаптують свої пропозиції до потреб освітян, проводять консультації та тренінги для вчителів, щоб максимально використати свій потенціал музейної колекції.

Ключові слова: музейна педагогіка; музейні експозиції; освітній простір; музейна комунікація.

Лит. 12.

Olena Kvas, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the General and Social Pedagogy Department
Lviv Ivan Franko National University
Ivanna Zeman, Master of Mathematics Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

MUSEUM PEDAGOGY AS A TOOL FOR EXPANSION OF EDUCATIONAL SPACE

The article is devoted to the consideration of museum pedagogy as an instrument for expanding the educational space. Ukrainian museum pedagogy is actively seeking new forms of organization of educational activities. One of the important tasks of the approach of museum pedagogy to educational practice is the definition and testing of principles, methods, methods of work of museums with pupils and students. A whole range of museums adapt their proposals to the needs of educators, conduct consultations and trainings for teachers in order to maximize their potential of museum collections.

Today, museum pedagogy takes on forms of more established practice of spiritual and moral education of the individual. Combined forms of work with students, while involving an innovative technologies, which forces students to concentrate as much as possible on the study of a particular topic and enhance the assimilation of theoretical information and motivation for learning activities. Not less important is the museum pedagogy for teachers, since it provides an opportunity to move away from classroom work and acquire new skills in their own activities. Museum pedagogy provides a true “revolution in learning”, urging students and to become active participants in their own learning, through creation, experimentation using high-tech processes and awareness of the beauty of the surrounding world through the design of museum objects. The information society contributes to any form of activity that museums must offer to the general public as well as to the scientific community.

Keywords: museum pedagogy; museum exposition; an educational space; museum communication.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування української освітньої системи постає питання

щодо нових підходів до організації та змісту навчально-виховної діяльності. Важливе місце серед них посідає один із перспективних напрямів

сучасної педагогіки – музейна педагогіка. Ця педагогічна дисципліна ставить на меті вирішення низки проблем щодо формування особистості, а саме: залучення учнівської молоді до дослідницької діяльності засобами музейної експозиції з використанням інформаційних технологій, розвиток їхніх дослідницьких умінь і творчих здібностей, вироблення здатності до самостійних суджень і оцінок, навичок критичного мислення.

Мета статті – окреслити сучасні можливості музейної педагогіки як інструменту розширення освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування музейної педагогіки почалося в Європі ще на початку ХХ ст. і пов'язане з іменами А. Ліхтварта, К. Фолля, Г. Фройдентала, Д. Ріхтера. Велику роль у становленні музейної педагогіки відіграли П. Лесгафт, П. Каптерев, А. Бакушинський. Але тільки у 1980-х рр. почав формуватися новий напрям у визначенні змісту освітньої функції музейного середовища, насамперед, про категорії ціннісного сприйняття, про семіотику речей та феноменологію простору, про драматургію культурно-історичного діалогу, що розгортається в музеї. І тільки потім – про конкретні форми спілкування та діяльності, в яких може бути втілений діалог. Знання, безперечно, звертаються до інтелекту відвідувача музею, але все ж таки в першу чергу вони покликані забезпечити досвід ціннісного переживання, що захоплює особистість цілком і повністю [7].

Нині вітчизняна музейна педагогіка активно шукає нові форми організації навчальної діяльності. Одним з важливих завдань наближення музейної педагогіки до шкільної практики є визначення й апробація принципів, методів, прийомів роботи музеїв із школярами, що в кінцевому наслідку має вилитися в інноваційні методичні розробки проведення нестандартних уроків із різних предметів – історії, українознавства, природознавства, біології, фізики, музики, художньої культури тощо – в приміщенні музею чи з використанням музейних експонатів на базі школи [1].

Виклад основного матеріалу. Музейна педагогіка є одним із ефективних сучасних засобів формування соціально активної особистості, стимулювання її творчої активності та інтелектуального розвитку. У Законі України “Про музеї та музейну справу” від 29 червня 1995 р. йдеться про те, що “музеї як культурно-освітні та науково-дослідні заклади призначені не тільки для вивчення, збереження та використання пам'яток матеріальної і духовної культури, але й

для залучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини” [3].

Сучасний музей також відкриває потреби системної та шкільної освіти, підтримуючи реалізацію програми на різних рівнях освіти. Школи здійснюють таку співпрацю за участі дітей та підлітків не тільки на уроках музею, але насамперед у спільних освітніх проєктах та семінарах. Деякі музеї адаптують свої пропозиції до потреб студентів, проводять консультації та тренінги для вчителів, щоб максимально використати свій потенціал музейної колекції. Сучасна школа (а також дитячий садок) використовує музей в освіті не тільки для гуманітарних, історичних предметів, а й для природничих дисциплін. Музей пропонує безпосередню зустріч з оригіналом, з реальним об'єктом, і сьогодні це безперечно перевага. Більш широке включення музейних об'єктів до освітніх програм дослідження мають важливе значення для майбутнього відкритої освіти. Інноваційні академічні програми все частіше включають виставки та колекції музею у здійсненні дидактичних проєктів і наукових досліджень [12].

Можна визнати, що в ролі науки музейна педагогіка – досить нове для України явище, але вже з'явилися тенденції до систематизації накопичених знань. Про це свідчить видання у Львові в 2015 р. тематичного покажчика літератури з музейної педагогіки. Так, якщо визначення “Педагогіка” на даний момент подане 82 мовами світу, то поняття “Музейна педагогіка” визначене лише 9 мовами: німецькою (Німеччину взагалі можна вважати батьківщиною музейної педагогіки), англійською (в США існує спеціальна фахова підготовка музейних педагогів), а також польською, чеською, словацькою, грецькою, іспанською, арабською і шведською. Дивує те, що за понад сто років існування цей термін так і не отримав єдиного визначення [9].

І.В. Удовиченко подає наступне тлумачення поняття музейна педагогіка: Музейна педагогіка – педагогічна дисципліна, яка вивчає шляхи становлення гуманістичного світогляду, що базується на духовних цінностях, а також специфіку інтелектуального, етичного і естетичного розвитку особистості в процесі музейної комунікації.

Нині в Україні формується система діяльності музеїв при навчальних закладах, постійно оновлюється зміст їхньої діяльності, триває пошук місця і ролі музейно-педагогічних засобів у навчально-виховному процесі. Доповнено нормативно-правову базу щодо діяльності таких

музеїв, тепер вона регламентується “Положенням про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України”, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 22.10.2014 № 1195 [8].

На відміну від класно-урочної системи навчання, музей пропонує інші умови, які йому притаманні, зокрема необхідність дотримання музейного етикету, можливість переміщення в часі й просторі. Використання елементів музейної педагогіки одночасно сприяє опануванню учасниками навчально-виховного процесу сучасних технічних засобів навчання, дає поштовх для створення нового змісту навчально-виховної роботи, сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу. Музей має значний освітній потенціал, виконуючи відбір подій, фактів, людської долі через функцію документування, постаючи як джерело інформації про людей і події. Музей здатний впливати емоційно, викликати почуття причетності, бо роль дослідників історії виконують не тільки дорослі, а й діти під керівництвом дорослих [3].

На основі сучасних педагогічних знань можна говорити про деякі зміни в сенсі освіти, в основному, на основі поступової втрати школою монополії в сфері знань. Однак така досить болісна тенденція має свої позитивні аспекти, які полягають у розширенні традиційної концепції про освіту, про шляхи та часові рамки її здобуття. У першу чергу мова йде про зростаючу популярність – в умовах інформаційного суспільства – наступних ідей: допоміжна(неформальна) освіта і навчання протягом усього життя (життєва освіта), які орієнтовані на передання і освоєння соціально-культурного досвіду, а також формування здатності збагачувати його. У той же час розвивається самоосвіта – незалежна, творче самостійне, критичне мислення особистості, що є незамінною рисою і ознакою сучасної людини [10]. Неформальна освіта в останні роки стала особливо важливою, коли все більша кількість дорослого населення України приділяє увагу особистому самовдосконаленню. Одним із завдань музейної педагогіки є впровадження нових методів, які активізували і мотивували продовжувати неформальне навчання дорослих. Як правило, освітня діяльність музеїв зводиться до задоволення очікувань шкіл з метою надання їм достатніх знань з певної теми. Учні (школярі) відвідують музей в групах разом з вчителем по конкретній темі. Педагог обговорює тему виставки, яка відповідає шкільній програмі. Їхня

підготовка до предмету дуже різноманітна і залежить від віку та мотивації. Проте досить часто діти не надто зацікавлені в музейній діяльності, яка нагадує їм трохи змінені уроки школи [10].

Сучасні науковці пропонують ознайомлювати музейні експонати із використанням інформаційно-комунікативних, ігрових, проектних та новітніх інтерактивних технологій, завдяки яким нині музеї перетворюються на “живі організми”. Варто зазначити, що головне в інтерактивному навчанні – навчати працювати в команді, прислухаючись до думки інших. Як стверджує науковець Л. Гаїда, використання інтерактивних музейних уроків знімає нервову напругу, переключає увагу учнів на ключові моменти теми. Здійснюючи інтерактивну технологію, приміщення має бути підготовлене для комфортних умов роботи з метою доброзичливого сприймання інформації і думок, породження співпраці, порозуміння, реалізуючи особистісно-орієнтоване навчання [5]. Застосування сучасних технологій у музейній педагогіці потребує практичної реалізації досвіду усього культурно-освітнього потенціалу музею, своєрідної “трансляції” інформації, яка зосереджена у музейних експонатах. Умовами цього є підвищення значення музейного предмета як своєрідного символу тієї чи іншої епохи, культури.

Очевидно, що такий підхід сприятиме розширенню світогляду учнів, вихованню людей, здатних активно пізнавати та розуміти оточуючий світ, відчувати глибину світової та національної культури [4].

“Нові технології” приносять нові можливості для створення, навчання за допомогою мережі загальнодоступної інформації, практично в будь-якому місці на землі, в будь-який час, передбачені мати доступ та відповідні інструменти. Віртуальність явищ вона з’єднує, обмінюється і змішується з реальним досвідом, зображеннями, що протікають і проникають один в одного. У той же час ми можемо перетинати реальні простори і кіберпростір. У нас є можливості обмін інформацією індивідуальним шляхом з відомим і невідомим одержувачем в мережі. Ми можемо коментувати програми, оцінювати, давати висновки, подібні події, призначати, вести переговори, навчати вчитися і навчати, читати книги, проводити дослідження, писати листи, блоги, використовуючи потенціал кіберпростору і віртуальне спілкування [12]. Ефективним кроком у впровадженні новітніх технологій є створення інтернет-екскурсії по експозиціях музею, або 3D-екскурсії. На жаль, в сучасному українському

музейному середовищі подібні інновації використовують досить обмежено через низький рівень технічного оснащення музеїв та високу вартість реалізації таких проектів. Впровадження віртуальних екскурсій допоможе залучити до музею ширшу аудиторію, додаткові кошти може принести продаж екскурсійних відеозаписів на інформаційних носіях (CD або DVD дисках). Зазвичай, віртуальні екскурсії в музеях не охоплюють повністю всю експозицію, залишаючи у дистанційного відвідувача бажання відвідати заклад особисто. Сучасні інформаційні технології дають змогу також створити віртуальні екскурсії із платним доступом [2].

Педагоги усього світу постають перед дилемою: як саме підготувати таких фахівців, які готові до значних соціальних та економічних змін, конкурентних ринкових умов, прийняття відповідальних рішень, адже методи і форми навчання застаріли, а вчителі не особливо хочуть щось змінювати.

Особливо популярними заходами та прикладами синтезу теорії і практики стало застосування **STEAM-освіти** у діяльності різних музеїв, науково-популярних центрів для міждисциплінарної підготовки учнівської і студентської молоді.

STEAM-освіта є унікальним явищем та цінною “знахідкою” для музейних педагогів, вчителів і викладачів, вихователів і методистів. Будь-яка навчальна програма або проект, побудований на її базі, передбачає широкий контекст навчання в музеї на основі міждисциплінарного підходу, якому притаманні прикладний характер та інтеграція в єдину дидактичну схему.

Такі проекти загалом підходять для відвідувачів музеїв будь-якого віку, проте мають особливе значення для учнівської та студентської молоді. Вони можуть, наприклад, передбачати створення на експозиції спеціальних “робочих станцій”, *креативного ігрового простору, віртуальної реальності*, що не лише покращує існуючу навчальну програму з математичних та природничих дисциплін, а й розкриває знання відвідувачів у високотехнологічних галузях навчання.

У такому сенсі музейний простір вирізняється не лише зручністю та інтерактивністю, а, у першу чергу, багатофункціональністю, що уможливило розташування тематичних експозицій з певної галузі знань (наприклад, хімія, фізика, робототехніка, космос тощо), наявності майданчиків для проведення майстер-класів та відеодемонстрацій, наукових театрів, лабіринтів, бібліотек.

У сфері природничих дисциплін ми можемо практично застосувати здобутки **STEAM-освіти** захопивши увагу молодих відвідувачів практичними реальними прикладами дослідів з фізики, матеріалознавства, демонструючи, скажімо, ефекти гравітації, інерції, квантової механіки, оптики. У сфері **математики** – це можливість бачити красу в програмуванні різних роботів, обчислювальних діях, співставленні геометричних фігур задля розвитку логічного мислення, покращення засвоєння навчальної інформації, швидкого прийняття креативних рішень.

Перебуваючи у просторі музею і працюючи над виконанням поставлених завдань, учні вчать не лише критично мислити й спостерігати, але й набувають навичок опрацювання інформації (елементарний аналіз, узагальнення, висновки, порівняння), проведення практичних експериментів, конструювання різноманітних інтерактивних моделей та алгоритмів діяльності [6].

Інформаційне суспільство сприяє будь-якій формі діяльності, яку музеї повинні пропонувати широкій громадськості, а також науковому співтовариству. “Суспільство знань” в епоху інформаційних технологій означає, що отримання та застосування знань є ключовим фактором у розвитку та співпраці людей різних соціальних груп. Музеї є потужним інструментом для розширення культурного та освітнього простору через зразки матеріальної та духовної культури. Водночас культура трактується як соціальне явище, яке виходить за рамки традиційної освіти та навчання. Зростаюча роль неформальної освіти та зростаюче значення музеїв є важливими факторами в нормалізації відносин між людьми, розробці спільних норм і цінностей, принципів поведінки, які є вагомим внеском у розвиток людства [11].

Висновок. Підсумовуючи наше дослідження, варто зазначити що музейна педагогіка набирає форми більш усталеної практики духовно-морального виховання особистості. Комбіновані форми роботи з учнями, залучаючи при цьому інноваційні технології, що змушує учнів максимально сконцентрувати увагу на вивченні певної теми та підвищує засвоєння теоретичної інформації і мотивування до навчальної діяльності. Не менш важливою є музейна педагогіка для вчителів, оскільки надає можливість відійти від класно-урочної роботи і набути нових навичок у власній діяльності. Музейна педагогіка зумовлює справжню “революцію в навчанні”, закликаючи учнів і студентів стати активними учасниками

власного навчання, шляхом творення, експериментування з використанням високотехнологічних процесів та усвідомлення краси навколишнього світу через дизайн музейних предметів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беззуб Ю. В. Методи та прийоми музейної педагогіки в шкільному навчально-виховному процесі. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали науково-практичної конференції (24–25 вересня 2013 р.). Київ, 2013. С. 10–12.

2. Бойко-Гагарін А.С. Музейний маркетинг: методичний посібник. Київ, 2016. 68 с. С.34.

3. Вайнберг Т. Б., Хавіна С. Я. Музейна педагогіка – перспективний напрям у сучасній системі національної освіти. Вивчаємо українську мову та літературу. 2014. № 2. С. 2–7

4. Валенкевич О. В. Становлення та розвиток музейної педагогіки. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 85. С. 48–52.

5. Волошин С. В. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності вчителя початкової школи у спектрі використання музейної педагогіки. *Молодь і ринок*. 2017. № 7 (150). С. 181–182.

6. Караманов О. В. Музейна педагогіка і STEAM-освіта нові можливості для інновацій. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали п'ятої науково-практичної конференції (28–29 вересня 2017 р.). Київ, 2017. С. 44.

7. Лисакова І. В. Екскурсійно-художня програма як форма діяльності музею. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали п'ятої науково-практичної конференції (28–29 вересня 2017 р.). Київ, 2017. 132 с. С. 52.

8. Самсакова І. В. Виховання особистості учня засобами музейної педагогіки. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 68. С. 119–123. С.119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2015_68_22

9. Удовиченко І.В. Музейна педагогіка: теорія і практика: науково-методичний посібник. Київ, 2017. 72 с. С. 12.

10. Karamanov A. Działalność edukacyjna muzeów na Ukrainie: współczesne kierunki w kontekście spełniania misji kulturowej. *Muzealnictwo*. No. 52. Warszawa, 2011. S. 285 – 291. S. 286.

11. Karamanov O. V. Museum – Secondary School – University: The Distinctive Features of the Pedagogical Interaction in the Modern “Knowledge Society”. [Electronic resource]. Available at: [pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/...](http://pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/)

Karamanov_eng.pdf

12. Pater Renata. Edukacja muzealna – wychowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze parezja. 2017. No 1 (7). S. 88–89.

REFERENCES

1. Bezzub, Yu. V. (2013). Metody ta pryiony muzeinoi pedahohiky v shkilmomu navchalno-vykhovnomu protsesi [The methods and techniques of museum pedagogy in the school educational process]. *Muzeina pedahohika – problemy, sohodennia, perspektyvy. Materialy naukovopraktychnoi konferentsii (24–25 veresnia 2013 r.)*. – Museum Pedagogy – Problems, Present, Prospects. Proceedings of the Scientific and Practical Conference (September 24-25, 2013). (pp. 10–12). Kyiv. [in Ukrainian].

2. Boiko-Haharin, A.S. (2016). *Muzeinyi marketing: metodychnyi posibnyk* [Museum Marketing: a Guidebook]. Kyiv, 68 p., p.34. [in Ukrainian].

3. Vainberh, T. B. & Khavina, S.Ia. (2014). *Muzeina pedahohika – perspektyvnyi napriam u suchasni systemi natsionalnoi osvity* [Museum Pedagogy as a perspective direction in the modern system of national education]. *We study Ukrainian language and literature*. No. 2, pp. 2–7. [in Ukrainian].

4. Valenkevych, O. V. (2015). *Stanovlennia ta rozvytok muzeinoi pedahohiky* [An establishment and development of museum pedagogy]. *The problems of education*. Vol. 85, pp. 48–52. [in Ukrainian].

5. Voloshyn, S. V. (2017). *Innovatsiina spriamovanist pedahohichnoi diialnosti vchytelia pochatkovo shkoly u spektri vykorystannia muzeinoi pedahohiky* [An innovative orientation of pedagogical activity of teacher of elementary school in the spectrum of usage of museum pedagogy]. *Youth and market*. No. 7 (150), pp. 181–182. [in Ukrainian].

6. Karamanov, O. V. (2017). *Muzeina pedahohika i STEAM-osvita novi mozhlyvosti dlia innovatsii* [Museum Pedagogy and STEAM-Education New Opportunities for Innovations]. *Muzeina pedahohika – problemy, sohodennia, perspektyvy. Materialy piatoi naukovopraktychnoi konferentsii (28–29 veresnia 2017 r.)*. – Museum Pedagogy – Problems, Present, Prospects. Proceedings of the fifth Scientific-Practical Conference (September 28-29, 2017). Kyiv, p. 44. [in Ukrainian].

7. Lysakova, I. V. (2017). *Ekskursiino-khudozhnia prohrama yak forma diialnosti muzeiu* [An excursion-artistic program as a form of activity of the museum]. *Muzeina pedahohika – problemy, sohodennia, perspektyvy. Materialy piatoi naukovopraktychnoi konferentsii (28–29 veresnia 2017 r.)*. – Museum Pedagogy – Problems, Present, Prospects.

Proceedings of the fifth Scientific-Practical Conference (September 28-29, 2017). Kyiv, 132 p., p. 52. [in Ukrainian].

8. Samsakova, I. V. (2015). Vychovannia osobystosti uchnia zasobamy muzeinoi pedahohiky [An education of a student's personality by means of museum pedagogy]. *Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical sciences*. Vol. 68, pp. 119–123., p.119. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_68_22 [in Ukrainian].

9. Udovychenko, I.V. (2017). Muzeina pedahohika: teoriia i praktyka: naukovo-metodychnyi posibnyk [Museum Pedagogy: Theory and Practice: Scientific and Methodological Manual]. Kyiv, 72 p., p. 12. [in Ukrainian].

10. Karamanov, A. (2011). Działalność edukacyjna

muzeów na Ukrainie: współczesne kierunki w kontekście spełniania misji kulturowej [An educational activity of museums in Ukraine: the current trends in the context of the execution of a cultural mission]. *Museology*. No. 52. Warszawa, pp. 285 – 291., p. 286. [in Polish].

11. Karamanov, O. V. Museum – Secondary School – University: The Distinctive Features of the Pedagogical Interaction in the Modern “Knowledge Society”. [Electronic resource]. Available at: pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/.../Karamanov_eng.pdf [in English].

12. Pater Renata (2017). Edukacja muzealna – wychowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze Parezja [Museum education – education for active participation in the culture of Parezja]. No. 1 (7), pp. 88–89. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019

УДК 37.01:159.922.8

DOI:

Роксоляна Швай, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету “Львівська політехніка”

АКСІОЦЕНТРИЗМ, ПАЙДОЦЕНТРИЗМ ТА СУЧАСНИЙ ОСВІТНИЙ ПРОЦЕС

Розглянуто дві різні парадигми в освіті: аксіоцентризм і пайдоцентризм. Вихідним положенням аксіоцентризму є трансцендентно-спільнотні цінності. У пайдоцентризмі метою навчання і виховання є самореалізація, тобто повний розвиток усіх задатків особистості. Виділено антипедагогіку як крайній вид пайдоцентризму і нову ситуацію, пов'язану з переходом від педагогічного примусу до свободи. Зроблено висновок, що серед можливих причин поширення булінгу в освітніх закладах може бути пропаганда пайдоцентризму в педагогіці.

Ключові слова: педагогіка; аксіоцентризм; пайдоцентризм; антипедагогіка; булінг; викладач.

Літ. 8.

Roksolyana Shvay, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Professor of the Pedagogy and Social Management Department, Lviv Polytechnic National University

AXIOCENTRISM, PAIDOCENTRISM AND MODERN EDUCATIONAL PROCESS

Two different paradigms are distinguished in the philosophy of education: axiocentrism and paidocentrism. Transcendental and community values are the starting point of axiocentrism. Individualistic anthropocentrism or paidocentrism claims that self-realization, i.e. full development of all natural personality traits is the aim of education. The propaganda of paidocentrism in pedagogy, the main principles of which lie down in the liquidation of disciplines and institutional authority of a teacher; may be among possible reasons for the spread of bullying. Paidocentric pedagogy can be opposed to traditional pedagogy or to axiocentrism. The supporters of axiocentrism consider that a personality must be brought up in the way so that it could successfully function and cope with difficulties under different changeable conditions. For this purpose the appropriate environment with certain disciplinary requirements is created. Paidocentrism solves this issue differently: external reality must be created in the way so that very different people could feel themselves comfortable in it. And there is no need to adhere to traditional behavioral norms. Axiocentrism recommends different didactic methods which are intended to restrict as much as possible the influence of negative inclinations of a child on the one hand and on the other hand, to develop its positive traits. For this purpose such means as the influence of parents and teachers, their authority, high requirements related to care, cooperation and support are applied. Great attention in axiocentrism is paid to the awareness of necessity. Paidocentrism rejects strict methods suggesting collaboration, care and low demands, spontaneity and sincerity as well as the refusal of punishment. Antipedagogy, the fundamentals of which have been